

А. А. Сагаровський

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**Напівдорозі створення діалектного словника Харківщини
(До 90-річчя професора Й. О. Дзендзелівського)**

Сагаровський А. А. Напівдорозі створення діалектного словника Харківщини. Стаття містить коротку характеристику деяких актуальніших праць проф. Й. О. Дзендзелівського, позаяк приурочена до 90-ліття видатного вченого; відзначено його великий внесок в українську лінгвістику (зокрема територіальну). Автор подає фрагмент масиву на „О” із 4-го тому „Діалектного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини)”; ідеться про багатство, цінність, оригінальність місцевих говіркових утворень.

Ключові слова: *Дзендзелівський Й. О., діалектна картотека, діалектна лексикографія, Діалектний словник Центральної Слобожанщини (Харківщини), мовленнєва територія.*

Сагаровский А. А. На полпути к созданию диалектного словаря Харьковщины. Статья содержит краткую характеристику отдельных актуальных работ проф. И. А. Дзендзелевского, поскольку приурочена к 90-летию выдающегося учёного; отмечен его большой вклад в украинскую (в частности территориальную) лингвистику. Автор представляет фрагмент массива на „О” из 4-го тома „Диалектного словаря Центральной Слобожанщины (Харьковщины)”; отмечено богатство, ценность, оригинальность местных речевых образований.

Ключевые слова: *Дзендзелевский И. А., диалектная картотека, диалектная лексикография, Диалектный словарь Центральной Слобожанщины (Харьковщины), языковая (речевая) территория.*

Sagarovski A. Halfway to the creation of a dialect dictionary of the Kharkiv region. The article contains a brief description of the individual important works prof. I. Dzendzelyvsky, as is timed to 90-anniversary of the outstanding scientist; marked by his great contribution into Ukrainian (in particular territorial) linguistics. The author presents the portion of the array to the "O" from the 4-th volume "Dialect dictionary of Central Slobozhanshchyna (Kharkiv region)"; noted the wealth, value, originality of local speech communities.

Key words: *I. Dzendzelyvsky, dependence file, dependence of lexicography, Dialectal vocabulary of Central Slobozhanshchyna (kharkov region), the language (speech) territory.*

Видатний діалектолог сучасності Й. О. Дзендзелівський лишив по собі незбагненно значну цінністю й обсягом наукову, методичну, популяризаційну спадщину. За понад півстоліття активної творчої діяльності він опублікував (за різноманітними джерелами) близько 430 робіт [3:15–24; 9:24–48].

У широкому колі його інтересів були: лексикологія, лексикографія, етимологія, словотворення, українська і загалом слов'янська територіальна діалектологія, українська соціально-професійна діалектологія (арго кожухарів, кравців, дротарів, лірників, шахтарів, бурсацько-семінарський жаргон XIX ст.), історія мовознавства й ін. Й. О. Дзендзелівський повернув із небуїття ім. М. Руберовського – укладача чи не найбільшого рукописного словника української мови (у 18 т.), надав немало нових фактів про життя і діяльність О. Павловського – автора першої друкованої граматики української мови.

Величезна заслуга Йосипа Олексійовича й у підготовці висококваліфікованих учених, адже під його орудою виготовлено понад двадцять кандидатських і чотири докторські дисертації. Не злічити доброзичливі науково-практичні консультації, поради, у яких він нікому не відмовляв (у тім числі й авторів цих рядків).

Про міжнародне визнання ученого, крім усього іншого, свідчить велика кількість закордонних публікацій (Вірменія, Молдова, Польща, Росія, Словаччина, Угорщина, Чехія тощо), також те, що Й. О. Дзендзелівський був членом Комісії Загальнослов'янського лінгвістичного атласу (ЗЛА), співголовою секції робочої групи ЗЛА, членом редколегії ЗЛА й ін.

Усе опубліковане вченим є цінне, значне, повчальне, але коротко зупинимося на вершинних, як нам здається, досягненнях, з-поміж яких слід згадати, наприклад, роботу „Українсько-західнослов'янські лексичні паралелі” (Київ, 1969), у якій на великому (в основному діалектному) фактажі простежено результати контактування української мови з польською, словацькою, чеською, частково з південнослов'янськими мовами.

Мріючи про національний лексичний атлас і прагнучи дати дослідникам-експлораторам змогу здобувати якісний зіставний фактаж із усієї української мовленнєвої території, Й. О. Дзендзелівський уклав „Програму для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови” (Київ, 1984, 1987). Здається, що б там писати про якусь програму? Але це велика робота на 3611 питань і для вияснення близько 15000 позицій. Власне, після 1984 року майже всі регіональні діалектологічні питальники базувалися саме на „Програмі...” Йосипа Олексійовича.

Надзвичайної популярності зажили й підручники Й. О. Дзензелівського, зокрема дві частини „Конспекту лекцій з курсу української діалектології”. У „Вступних розділах” [1], як ні в жодному іншому посібнику, докладно висвітлено ^{завжди} діалектології з історією мови, ономастикою, етнографією, літературознавством, історією, археологією тощо, представлено матеріал про дослідження з української діалектології у Польщі, Чехословаччині, Угорщині, Румунії, наголошено на проблемах нашої діалектології.

У „Конспекті...”, присвяченому фонетиці (Ужгород, 1965), вичерпно повно, з достатньою кількістю переконливих ілюстрацій у синхронно-діахронному аспекті схарактеризовано звукові системи українського територіального мовлення, звернено увагу на не цілком регулярні явища протезису, гіперкоректності, метатези, епентези, гаплоготії, асимілятивно-дисимілятивних змін і т.ін. Шкода, що автор не мав змоги закінчити підручник.

Чи не найвищим досягненням Й. О. Дзензелівського (й національної діалектології у цілому) є „Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області України”. Це грандіозна робота лінгвогеографічного характеру у трьох частинах (близько 1130 с.), і складно повірити, що її змогла зреалізувати одна людина. Але це доконаний факт! Загалом вона має 470 карт явищ, 45 зведених карт із матеріалом 212 населених пунктів. У першому томі – 120 карт явищ, 11 зведених карт; у другому – 150 карт явищ і 18 зведених карт; у третьому – 200 карт явищ, 16 зведених карт [2].

Із викладеного (а це невелика частка від реального) можна скласти уявлення про велетенську постать сучасного українського діалектолога. Не так давно, на жаль, цього невтомного трудівника у царині лінгвістики не стало, але лишилися його непересічної цінності праці й заповіт наступникам продовжувати його діло.

Власне, мета цієї статті й полягає у пошанівку професорові Й. О. Дзензелівському й певному засвідченні перейманості, продовження, розвою його ідей, його роботи.

Самозрозуміло, що незабутній Йосип Олексійович мріяв про коректне лексикографічне представлення усієї української мовленнєвої території, надто ж він клопотався про поглиблене вивчення „більших чи менших діалектних груп, зокрема і в першу чергу тих, які досі не досліджувалися або досліджені недостатньо (наприклад, значна частина поліських, степових, Слобожанських та ін. говорів)” [1:92–93]. І хоча від того часу (1966 р.) науковцями зроблено відносно немало, усе ж, наприклад, згадану Слобожанщину щодо цього репрезентовано недостатньо.

Автор публікації, щоб усунути таку прикру прогалину, років із 15 тому заходився компонувати „Діалектний словник Центральної Слобожанщини (Харківщини)” (див. про це, напр., [6:114–121; 8:249–254]). Протягом цього часу сформовано картотеку [4], в електронному варіанті виготовлено 4 (умовно) томи Словника [5], здано у друк 1-й випуск „Матеріалів до Діалектного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини)” [7] тощо.

Цією статтею ми продовжимо публікування вибірових фрагментів Словника, зокрема із масиву на „О” (умовно 4-й том):

ОБГÁРОК –рка, ч. 1.Щось остаточно не згоріле. *Сарáй згор'íу – т'íки обгáрки димл'áт'.* 2.Недопалок свічки. *Найдí обгáрок – хоч ним трóхи посв'ítим.* 3.Недопалок цигарки. *Хоч обгáрок остáу – не докур'у́й до пáл'ц'íу.*

ОБТÉКАРЬ [обтéкар'] –я, ч. Аптекар, аптечний працівник. *Йáк обтéкар' гáмотний, так і л'íкарство ну́жне даст'.*

♦**ОБТÉЧНИЙ КІОСОК** [к'іóсок] Аптечний кіоск. *Обтéчний к'іóсок далéко – аж у цéнтр'і селá.*

ОБ'ЯРОК [обйáрок] –рка, ч. Прияр'я. *На обйáрку ж наклóн:о – шо ж там бóде ростí? Буриáн?*

ОВÉШНИК –а, ч. Вівчарня. *Овéшник у нас неподал'ík буу́, т'íки трóхи пройтíс'.*

ÓВСІ [óўс'í], прис. Зовсім, цілком; тим паче. *Ус'í зл'акáлис'а, а йа й óўс'í.*

ОВРЯШОК [оўр'ашóк] –шка, ч., заст. Ховрах. *Не л'убл'у́ жа оўр'ашк'íу, вопшчé гризун'íу не л'убл'у́.*

ОВАР'ІЙКА [овар'íйка] –и, ж. Машина аварійної допомоги. *Та ў Харков'і пóки овар'íйка прийíде – л'у́ди кров'íу ст'íкайу́т'.*

ОВТÓБУЗ [оўтóбуз] –а, ч. Автобус. *Йáк оўтóбуз не прийíде, н'íшкóм прийíдец':а íтí.*

ОГОРÓДКА –и, ж. Обгородка, огорожка. *Огорóдку ўже трéба пидлатáт', а то кур'í пролáz'ат'.*

ОГОРÓДЯНИЙ [огорóд'аний] –а, –е. Огороджений. *І гр'áдки огорóд'ан'í, і кур'í йáкос' прол'íзли.*

ОДВІЧАТЬ [одв'íчáт'] –ю, –еш. 1.Відповідати. *Ти спитáйиши – йа одв'íчáйу.* 2.Гарантувати, ручатися. *За те, шо вонá од:áст' грóш'í – одв'íчáйу.*

ОДВОКÁТ –а, ч. Адвокат, захисник. *Прокурóр нападá – одвокáт зашчишчá.*

ОДГОВÓР –у, ч. 1.Відмовка, заперечення. *Одговóри тво́йí чуу́ – брехáт' ти мáст'ір.* 2.Відмовляння, позбавлення, зняття насланя. *Йáкшо́ йе заговóр, то дóлжин бут' і одговóр.*

ОДДИРА́ТЬ [од:ира́т'] –ю, –єш, *перен.* Утинати, учиняти, щось несподіване, неочікуване. *Таке на та́нці'ах од:дира́, шо оча́м ни в'іриши.*

ОДДІ́Л [од':іл] –у, ч. Відділення від батьків синів чи дочок на самостійне родинне життя. *Уже́ молод'ата́м на́да й од':іл, хай живу́т' свої́м жит':а́м.*

ОДДІ́ЛЬНО [од':іл'но], *прис.* Окремо. *Не буде́ш жит' од':іл'но - ма́ла шче.*

ОДИНА́КОВИЙ –а, –е. Однаковий, схожий. *Одина́ков'і воні́ – шо той, шо та.*

ОДКРИВА́ЧКА –и, ж. Знаряддя, інструмент для відкривання (відкупорювання) чогось. *Та де та одкрива́чка д'ілас', шо йа тепе́р буду́ з нев'ідкрито́ю ба́нкоюу робі́т'?*

ОДЛІ́В [одліў] –а, ч. Нижня причілка дошка чи жерстина, яка прибивається під таким кутом, щоб із неї стікала дощова вода. *Ход'ім, помо́жеш одліў ремо́нтува́т', а то дошч'і начну́ц':а, куди́ вода́ буде́ ст'іка́т'?*

ОДЛИЧА́ТЬ [одлича́т'] –ю, –єш. Відрізняти, розрізняти. *Уже́ ни ўс'і цв'іта́ одлича́йу – п'ідсл'інува́та.*

♦**ОДЛІ́ЧНИК КРУ́ГЛИЙ**. Цілковитий відмінник. *Во́с'ім год'іў буў кру́глим одлі́чником.*

ОДЛЬО́Т [одл'о́т] –а, ч., *несхв.* Розбишака, шибайголова, хуліган. *Б'із ба́т'ка і ві́р'іс та́кім одл'о́том.*

О́ДМІЛ [о́дм'іл] –у, ч. Відмілина, мілина. *На о́дм'іл но́ч':у ра́ки вила́з'ат.*

ОДОВА́ –и, ж. Удова. *Оста́лас' одова́ з тр'ома́ д'іт'ми.*

ОДРІ́З [одр'і́з] –у, ч. 1.Відріз; відділена частина від цілого; відрізок. *По:дно́с' одр'ізи од пі́лки да́л'і.* 2.Місце одрізання, розпилу. *Одр'і́з р'іўний без зазубри́н.*

3.Певна кількість тканини, достатня для пошиття костюма, сукні тощо. *Набра́ла одр'і́з на пла́т':а.*

О́ДРУБА, *прис.* Чітко, виразно, повагом (про мовлення, дикцію). *Миха́йло ка́же, йак ора́тор, так о́друбá, шо ўс'і аж заслу́хуйуц':а.*

О́ДТЕПЕ́ЛЬ [о́т:епил'] –і, ж. Відлига, потепління. *Ко́лі наста́не о́т:епил', тод'і по́йдаў'ац':а про́л'іски.*

ОДТРЕПА́ТЬ [от:репа́т'] –ю, –єш, *док.* Побити. *Ко́лі це ти усп'іў сус'іц'кого хло́пчика от:репа́т'?*

О́ДУРЬ [о́дур'] –і, ж, *несхв.* Одур, дурість. *О́дур' прихо́де низам'ітно.*

ОДЧА́ЯНИЙ [одча́йаний] –а, –е. Відчайдушний. *Наш Дени́с та́кий одча́йаний, см'ілівий.*

ОДЧИКМЕ́НЮВАТЬ [одчикме́н'уват'] –ю, –єш, *зруб.* Відрізати. *Йа ж тебе́ учи́ла пра́вил'но одчикме́н'увати ма́те́р'іу, а так н'іхто́ не ші́йе.*

ОДЧИСТИ́ТЬ [оч:і́стит'] –стю, –иш, *док., перен.* 1.Побити. *Ба́т'ко у ме́не сіл'ний – раз оч:і́стит', б'іл'ше не захоче́ц':а.* 2.Виляяти. *Бува́ло, йак зроби́ў шос' пога́не, ма́ти мене́ слова́ми оч:і́сте, а не бі́ли.*

ОДШЧІ́ТУВАТЬ [одшчі́туват'] –ю, –єш. Відраховувати. *Переста́н' одшчі́туват' ц'і д'е́н'ги – йа не воз'му́.*

О́ДЯГА [од'а́га] –и, ж. Одяг. *Ти ўс'у од'а́гу з'ібра́ў, н'іч'о́ не забу́ў?*

ОДШО́Т [одшчо́т] –у, ч. Відлік. *Ти почина́й одшчо́т от ц'о́го дере́ва.*

ОЖИДА́ННЯ [ожидáн':а] –я, с. Очікування. *Син п'ішо́ў служі́т', а м ин'і́ оста́лос' т'і́ки ожида́н':а.*

О́ЗІЯ́Т [оз'і́ят] –а, ч. 1.Житель Азії, азіат. *Йак т'і оз'і́яти ў п'іска́х живу́т'?* 2.*Знев.* Невихована людина, варвар. *Н'і дра́стуй, н'і прои́чай – йак оз'і́ят.*

ОКАМЕ́ЛОК –лка, ч. Колода, колодка. *Не викида́й того́ окаме́лка, шче мо́же пригоди́ц':а.*

ОКАМУ́ЛЯТОР [окамул'а́тор] –а, ч. Акумулятор. *Йа, нав'і́рно, опозда́йу, бо у маши́н'і сіў окамул'а́тор.*

ОКАРЬО́К [о́кар'ок] –а, ч. Стегно. *Кажу́ ж тоб'і́, шо попа́ў ножо́м са́ме ў о́кар'ок*

ОКА́ЦІ́НА [ока́ц'і́йна] –и, ж. Одне дерево акації. *Ока́ц'і́йну, шо за́стувала, зруба́ў шче м'і́й пра́д'ід.*

ОКА́ЦІ́Я [ока́ц'і́я] –і, ж. Акація. *Прої́ж:аў йа мі́мо того́ до́му, а ока́ц'і́йі нема́, хтос' і́зруба́ў.*

ОКОЛЕ́СА *прис.* Навколо, кругом, в обхід. *Околе́са п'ішо́ў, а не пр'а́мо.*

ОКОМУ́ЛЯТОР [окомул'а́тор] –а, ч. Акумулятор. *Йак окомул'а́тор с'іў, то зар'ади́т' на́да.*

ОКУРА́Т, *прис.* Якраз, точно, саме так. *Окура́т в об'ід і син при́йіхаў.*

ОКУГА́ –и, ж. Куга. *А шо ти зна́йиши про оку́гу, т'і́ко, шо вона́ на боло́т' і росте́?*

ОЛЕ́НКА –и, ж., *ент.* Сонечко, невеликий жук. *Окура́тнен'ко, не розда́ві оле́нки, ба, та́кий ма́ле́н'кий жу́к.*

ОЛЯ́НДРА [ол'а́ндра] –и, ж., *бот.* Олеандр. *Мен'і́ нра́виц':а за́пах ол'а́ндри, а дочка́ йо́го не те́рпе.*

ОНИ́НО́. Частина, що характеризує миттєву, швидку дію, рух. *Они́но́, і політ'і́ла пті́чка.*

ОП'АЛКА –и, ж., заст. Мішок або торба для годівлі коней у дорозі. *Оп'алка була пуста, а кон'а нада кормит'.*

ОП'ЄТЬ [оп'йєт'], прис. Знову. *Оп'йєт' ти ходила ў магазин і потратила ўс'і наші і д'єн'гу?*

ОП'ІЛКИ –ок, мн. Тирса, дрібні частинки, що падають з-під пилки. *Оп'ілки сіпл'ац':а в'ід дєрева.*

ОП'ІЛЬСІНА [оп'іл'с'іна] –и, ж. Апельсин. Оп'іл'с'іни ж рустут' у теплих крайах, того й дорог'і.

ОП'ІНД'ІЦ'ІТ [оп'інд'іц'іт] –у, ч., мед. 1. Апендикс. *Була ў мене опер'ац'ія – оп'інд'іц'іт вир'ізали.*
2. Апендицит (хвороба). *Хват'ає мене той оп'інд'іц'іт. М'оже, це л'єкарство в'іл'іче од такої бол'єзн'і?*

ОП'ЛІН [опл'ін] –она, ч. Широкий рухомий брус із двома ручицями на передку воза. *От ліхо – ў нас на в'оз'і опл'ін злам'аўс'а – йак ми тепєр'?*

ОПОЛІСТІЙ –а, –е. 1. Огрядний. *Йа нал'ак'аўс', бо та бабєр'а така ополіста була.*
2. Гіллястий, густий. *Ополістий дуб р'іс коло маминого д'ому.*

ОПОСЛ'Я [опосл'я], прис. Опісля. *Опосл'я роботи м'ожна й од:ихат'.*

ОРАТЬ [орат'] –орю, ореш. Кричати. *Хватє орат' – л'уч':е б за д'іло бралис'а.*

ОР'ІХ [ор'іх] –а, ч. Горіх. *Х'очеш ор'іх? Йа тоб'і поч'іст'у.*

ОРОХ, –у, ч., зрід. Горох. *Орох нада замоч'ит', шоб бистр'іше звар'іўс'а.*

ОРУД'ІЯ [оруд'ія] –ї, ж. Гармата. *На войн'і йа ўсе коло оруд'ії ход'іў, хоч і мал'ий шче буў.*

ОРУЖЖА [оружжа] –и, ж., зрід. Зброя. *Напуд'і йа в'охра, а оружжа у мене не зар'ажана була.*

ОСАД'БА [осад'ба] –и, ж. Садиба. *Усе своє ўрєм'я пров'оде в'ін у осад'б'і.*

ОСВАЛ'Т [освал'т] –у, –а, ч. Асфальт. *Освал'т уклад'али, машинами масу гар'ачу воз'іли.*

ОС'ІС'О [ос'іс'о] част. При вказуванні на що-небудь близьке. *Ос'іс'о шк'ола, а д'ал'ше п'ішли дом'а.*

ОС'ІС'ОВ'ОЧКИ [ос'іс'ов'очки] част., підсил. до **ОС'ІС'О**. *Ос'іс'ов'очки т'ул'пани, а д'ал'ше цв'іт'іў нем'ає.*

ОСТАН'ОВКА [остан'овка] –и, ж. Зупинка, припинення. *Остан'овка с'іўбі – то ўже сер'йозне д'іло.*

ОСТР'ІЙ'О [остр'ій'о] –я, с. Лезо. *Не бер'і за остр'ій'о – вон'о ж остре.*

ОСТ'ЯК [ост'як] –а, ч., бот. Ост'юк. *К'ажут', шо ост'ак'ом шос' л'іч'ат', та шо, не зн'аїу.*

ОТЛ'Ь'ОТ [отл'от] –а, ч., фам. Тс, що **ОДЛ'Ь'ОТ**. *Оцє дит'ина, отл'от, шо не ден', то дес' ўл'ізе.*

ОТУЛОК –лка, ч., заст. Втулка. *Отулок на колєс'і у бр'ічк'і, а ў машині то ўже об'їма.*

ОХВ'ІШКА –и, ж., заст. Листівка, прокламація. *Пєред в'їборами охв'ішок надаїут' – п'іўг'ода розтопл'ати м'ожна.*

ОХЛАЖДАТЬ [охлаждат'] –ю, –єш. 1. Охолоджувати, знижувати температуру. *П'іво спєрв'а охлад'а, а тод'і ўже п'їє.* 2. Заспокоювати, утихомирювати. *Сп'оричик'іў нада охлад'ат', шоб до рук ни доїшло.*

ОХРАНА –и, ж. Охорона, сторожа. *Ставили охр'ану на пол'а, та т'олку н'і'якого.*

ОЧК'І –ів, мн. Окуляри. *Дай очк'і – стар'а, н'іч'ого не бачу.*

ОЧ'ОК –чка, ч., дит., зрід. Нічний горщик. *Наша д'очка н'оч':у ходє ў оч'ок.*

ОШ'УРОК –рка, ч. 1. Залишок, шматок. *Ош'урок од шк'ури ост'аўс'а – н'і туд'і, ні с'уд'і.*
2. Перен., лайл. Фізично неповноцінна людина. *Так'іх ош'урк'іў, йак ти, йа ў напєрстк'і б'ач'іў.*

Очевидно, зі статті можна зробити висновок, що харківські діалектологи посилено продовжують діло, розвивають і реалізують ідеї професора Й. О. Дзензелівського.

Матеріали навіть цієї невеликої публікації засвідчують цінність слобожанського фактажу, багатство й частково унікальність, оригінальність утворень цієї мовленнєвої території.

Самозрозуміло, що роботу з лексикографічного представлення ареалу слід активізувати й гідно завершити опублікуванням „Діалектного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини)”.

Література

1. Дзензелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології: Вступні розділи / Й. О. Дзензелівський. — Ужгород, 1966. — 99 с.

2. Дзензелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області України (Лексика) : у 3 ч. / Й. О. Дзензелівський. — Ужгород, 1958—1993.

3. Дзензелівський Й. Українське і слов'янське мовознавство : зб. праць / Й. Дзензелівський // Наук. тов. ім. Шевченка. — Львів, 1996. — 520 с.

4. Картотека Діалектного словника Центральної Слобожанщини (Харківки-ни) / [авт.-уклад. Сагаровський А.]. — Х. : Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна (машинопис), 2010. — 30000 один.

5. Сагаровський А. А. Діалектний словник Центральної Слобожанщини (Харківщини) : у 4 т. / А. А. Сагаровський. — Х. : Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2010. — В електрон. вигляді.

6. Сагаровський А. А. Из досвіду укладання Діалектного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини) / А. А. Сагаровський // Лінгвістика : зб. наук. праць. — Луганськ, 2003. — Вип. 1. — С. 114—121.
7. Сагаровський А. А. Матеріали до Діалектного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини) / А. А. Сагаровський. — Х. : Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2009. — Вип. 1. — 305 с. — В електрон. вигляді.
8. Сагаровський А. А. Фрагмент діалектного словника Харківщини / А. А. Сагаровський // Волинь-Житомирщина : іст.-філол. зб. з регіон. проблем. — Житомир : Північноукр. діалектол. центр Житомир. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка, 2001. — № 6. — С. 249—254.
9. Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць / Українське і слов'янське мовознавство : міжнар. конф. на честь 80-річчя проф. Й. Дзендзелівського. — Ужгород : Ужгород. нац. ун-т, 2001. — Вип. 4. — 554 с.